

Audiodescriptie: de wereld verruimen

AD voor televisie, film en theater

Aline Remael (Artesis Hogeschool Antwerpen)
Christine Welche (ABCD)

11 december 2008

1. Audiodescriptie voor film & televisie: Aline Remael
2. Audiodescriptie voor toneel: Christine Welche

1.1 Audiodescriptie: definitie & voorbeeld (*Zwartboek, Aspe*)

1.2 Waarom AD? Doelpubliek? Reacties?

1.3 Praktijk: hoe en wat beschrijven

1.4 Situatie film & tv: Verenigd Koninkrijk

1.5 Situatie film & tv: België (Vlaanderen) & Nederland

1.6 De toekomst van AD voor tv & film

“

“Audio description (AD) is a precise and succinct aural translation of the visual aspects of a live or filmed performance, exhibition or sporting event for the benefit of the visually impaired and blind people.”

Veronika Hyks, professionele audiobeschrijver
Translating Today, 2005

1.1 Audiodescriptie: beelden worden woorden (2)

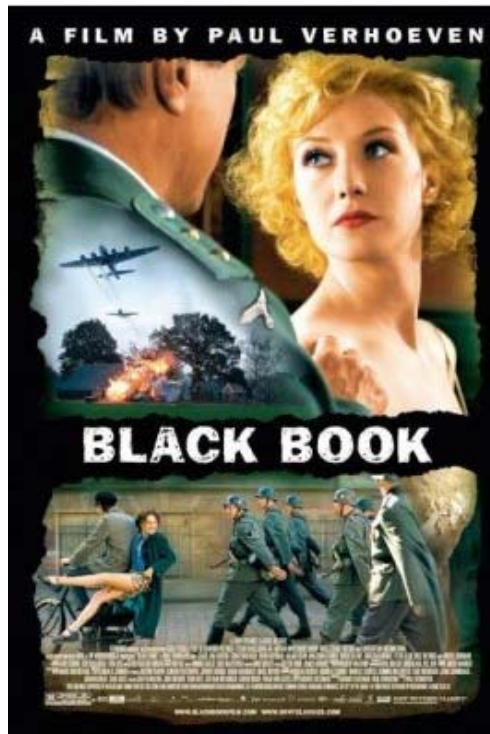
“Telkens als iemand mij beschrijft wat hij of zij ziet – op een foto, bij een film, gewoon op straat – pas ik deze nieuwe informatie in het beeld dat eerder in mijn geest op basis van mijn eigen niet visuele gewaarwordingen was ontstaan. Beelden omzetten in taal, daar draait het om.”

Uit: “De innerlijke lichtinval. Een blik in de beeldenrijkdom van blinde mensen”
Piet Devos, oudstudent Vertalers & Tolken (maart 2005)

1.1 Audiodescriptie: beelden worden woorden (3)

Paul Verhoeven, 2006 (Nederlandse versie):

1.2 Waarom AD? Doelpubliek? Reacties?(1)

Centrale doelgroep, blinden en slechtzienden : groeit aan

- Toegankelijkheid van informatie, cultuur, vermaak = een mensenrecht
- De wereld verruimt, kennis vergroot, sociaal contact vergroot

Ruimere doelgroep, gebruikers audio-cultuur: groeit aan

- Nieuwe manieren om van cultuur te genieten & informatie te verwerven

“I cannot describe what it’s like to understand fully what is happening. I have never had sight and really didn't realise what a large part of a TV programme I actually missed out on. My husband, who is also blind, and I would like to thank you for making this fantastic service available to many visually impaired people, you have made a real difference.”

“For the first time last night, we saw audio-description broadcast on "A Touch of Frost". I have always enjoyed this programme, but found them very difficult to follow because of the visual elements which often give the crucial information. My husband is not usually keen on this programme but last night he was glued to it. Audio description makes such a huge difference to the accessibility of a programme and, hence, our enjoyment of it.”

= reacties van de centrale doelgroep.(VK)

AD voor film en televisie

De visuele aspecten van de productie
omzetten in **gesproken** woorden:

twee verschillende vaardigheden

1.3 Praktijk: hoe en wat beschrijven (2)

Taakverdeling

Beschrijven :

>>verwoorden op papier - vertalers

Inspreken : “voice talents”

>>geschoolde stem

AD = een ‘ondersteunende tekst’ !

1.3 Praktijk: hoe en wat beschrijven (3)

Bestaande richtlijnen: Spanje, V.K., Duitsland, V.S. Canada, ...

Geen volledige uniformiteit,
wel punten van overeenkomst

1.3 Praktijk: hoe en wat beschrijven (4)

De kunst van het audiobeschrijven = een beslissingsproces

Wat wel en wat niet ?

Wanneer ?

Hoeveel ?

Hoe ?

Dat is de kwestie.

Vaardigheid die vergelijkbaar is met ondertiteling

1.3 Praktijk: hoe en wat beschrijven (5)

Wat en Wanneer?

- Alle vereiste visuele informatie : wie doet wat, waar, wanneer
- Mise-en-scène en fotografie (cf. genre)
- Plaatsen van sommige geluiden
- Tussen de dialogen door, liefst niet over ‘functionele’ muziek

Hoeveel?

- Niet (veel) meer informatie dan het ziende publiek heeft: niet te vroeg, niet ‘betuttelen’, soms anticiperen, verklaren (evenwicht)
- Niet over-beschrijven in scènes zonder dialogen
- Maximaal 160 woorden/minuut (software)

Hoe?

- Aangepaste, precieze, beeldende woordenschat (objectief?)
- Interactie met geluiden en dialogen (namen)
- Eventueel korte inleiding vooraf (*The Hours*, *Monsters Inc.*)
- Verhaalstructuur aangeven (scènewissels, flashbacks)
- Controle met ervaringsdeskundige testgroep

1.4 Situatie film & tv: Verenigd Koninkrijk

- Ongeveer 10% van de programma's van de grootste tv-omroepen hebben AD
- Meer dan 230 filmzalen in het Verenigd Koninkrijk vertonen films met AD
- RNIB verhuurt/verkoopt selectie van meer dan 170 programma's met AD
- Er zijn momenteel meer dan 240 DVD's beschikbaar met AD
- Professionele opleidingen binnen master audiovisuele vertaling aan 5-tal universiteiten

AD kan telkens beluisterd worden door wie het WIL horen dankzij aparte geluidsband.

Deze situatie is te danken aan de wetgeving.

Wetgeving:

- “Broadcasting Act”, 1996: 10% van de programmas op digital TV via antenne (DTT) moeten AD hebben binnen de 10 jaar nadat een zender zijn digitale vergunning gekregen heeft
- “Communications Act 2003” uitbreiding naar digitale kabel en digitale satelliettelevisie

1.5 Situatie film & tv: België (Vlaanderen) & Nederland

Vlaanderen:

- Geen AD op tv (beperkte beheersovereenkomst VRT+ enige politieke wil)
- Geen professionele AD voor film (1?)
- Geen dvd's met AD commercieel te koop, noch te huur
- Geen installatie voor AD in de bioscopen
- Eerste opleiding voor AD: Vertalers & Tolken, Artesis Hogeschool Antwerpen,
- Onderzoek: focus op AD-script (AHA) & opname (PHK Hellen Keller-Beeckman)

Nederland:

- Geen AD op tv, wel audio-ondertiteling
- Wel professionele AD voor film: 4 Nederlandstalige films (+ 1?)
- Twee dvd's te koop, twee op komst
- Installatie in vijftal bioscopen
- Geen opleidingen: 'script-doctoring' door docenten Artesis
- Onderzoek: focus op opname AD & AD voor websites (M. Van der Heijden)

1.5 Situatie film & tv: België (Vlaanderen) & Nederland (2)

Taalproblemen?

- Audiobeschrijving eerst in 'dubbing'-landen en V.K. met weinig audiovisuele vertaling
- Vlaanderen nu: eerst Nederlandstalige films en tv-programma's
- Combinatie audiobeschrijving en auditieve ondertiteling (cf. *Bride Flight*)
- AD kan vertaald worden & gecombineerd met OT (onderzoek AD)

1.6 De toekomst van AD voor tv & film

- Druk op Vlaamse film- en televisiewereld
- Druk via wetgeving
- Financiële steun voor productie, onderzoek & onderwijs
- Bekendmaking bij de doelgroep: nieuwe mogelijkheden voor kennisverwerving, cultuurparticipatie en sociale integratie
- **Samenwerking** : via de inbreng van amateur-beschrijvers naar professionalisering en toegankelijkheid **voor iedereen**

De toekomst = wereld van mogelijkheden

2. Audiodescriptie voor toneel

- 2.1 De ABCD – Waarom AD bij de ABCD?
- 2.2 Waarom AD specifiek voor toneel ?
- 2.3 De piloot opleiding AD voor toneel in 2007-2008 in België
- 2.4 Het heden van AD voor toneel in België
- 2.5 De toekomst van AD voor toneel in België

2.1 De ABCD – Waarom AD bij de ABCD?

De ABCD

- Association Bruxelloise et Brabançonne des Compagnies Dramatiques
- 70+ amateur Franstalige toneelgezelschappen in Brussel en in Brabant

Waarom AD bij de ABCD ?

- doelstelling van amateur theater is o.m. toneel toegankelijk te maken voor iedereen
- Doorgaande samenwerking tussen amateur en professioneel theater bij de ABCD
- Ervaring van de verantwoordelijke van het project met blinde en slechtziende personen

Situatie in België :

- AD voor films
- AD in musea
 - met samenwerking van de blindenorganisaties
 - op initiatief van de musea zelf
- AD voor toneel
 - **niets**

La coordination de ce projet de lancement de l'AD théâtrale en Belgique est résolument artistique : c'est une volonté ! L'AD s'inscrit dans une démarche de service aux personnes. Elle doit présenter pour l'audiodescripteur un intérêt culturel, théâtral et relationnel. Elle prend bien entendu en compte les problématiques de la déficience visuelle mais c'est la personne déficiente visuelle qui est au centre : l'objectif de l'AD théâtrale est de lui procurer une émotion artistique.

CW; 10/12/2008

Wat gebeurt er in de anderen landen?

- Frankrijk :
 - Accès Culture : AD voor toneel en opera
 - Eerste audiobeschreven toneel uitvoering in 1990 : “Le songe d’une nuit d’été”
 - AVH : voornamelijk AD voor films; ook actief op gebied van toneel
 - Prête-moi tes yeux au théâtre (sinds 2002) : AD voor toneel
- UK :
 - VocalEyes - sinds 1998 : AD voor toneel (600+ opvoeringen in 10 jaar) en in musea
 - Mind’s Eyes

To date VocalEyes has described more than 600 performances at 108 venues throughout the UK. Their experience is extensive, covering West End musicals to new writing, classic texts, pantomime, opera, circus and dance. Many are also involved in other spheres of the media and arts, such as broadcasting for the BBC, writing and acting.

CW; 9/12/2008

Wat, wanner, hoeveel te beschrijven?

- De methodiek is dezelfde!
- Enkele van de praktische verschillen bij toneel tov film:
 - minder verschillende decors
 - vaak minder visueel (alhoewel... hangt af van het type toneel)
 - het visueel is vaak gesuggereerd (minder realistische decors)
 - de codes van toneel zijn niet de codes van film
 - men hoort de comediante bewegen (plaatsen in de eerste rijen)
 - **Veel minder momenten van stilte**
- Behoeftte aan een uitgebreide inleiding

Het materiaal (Sennheiser)

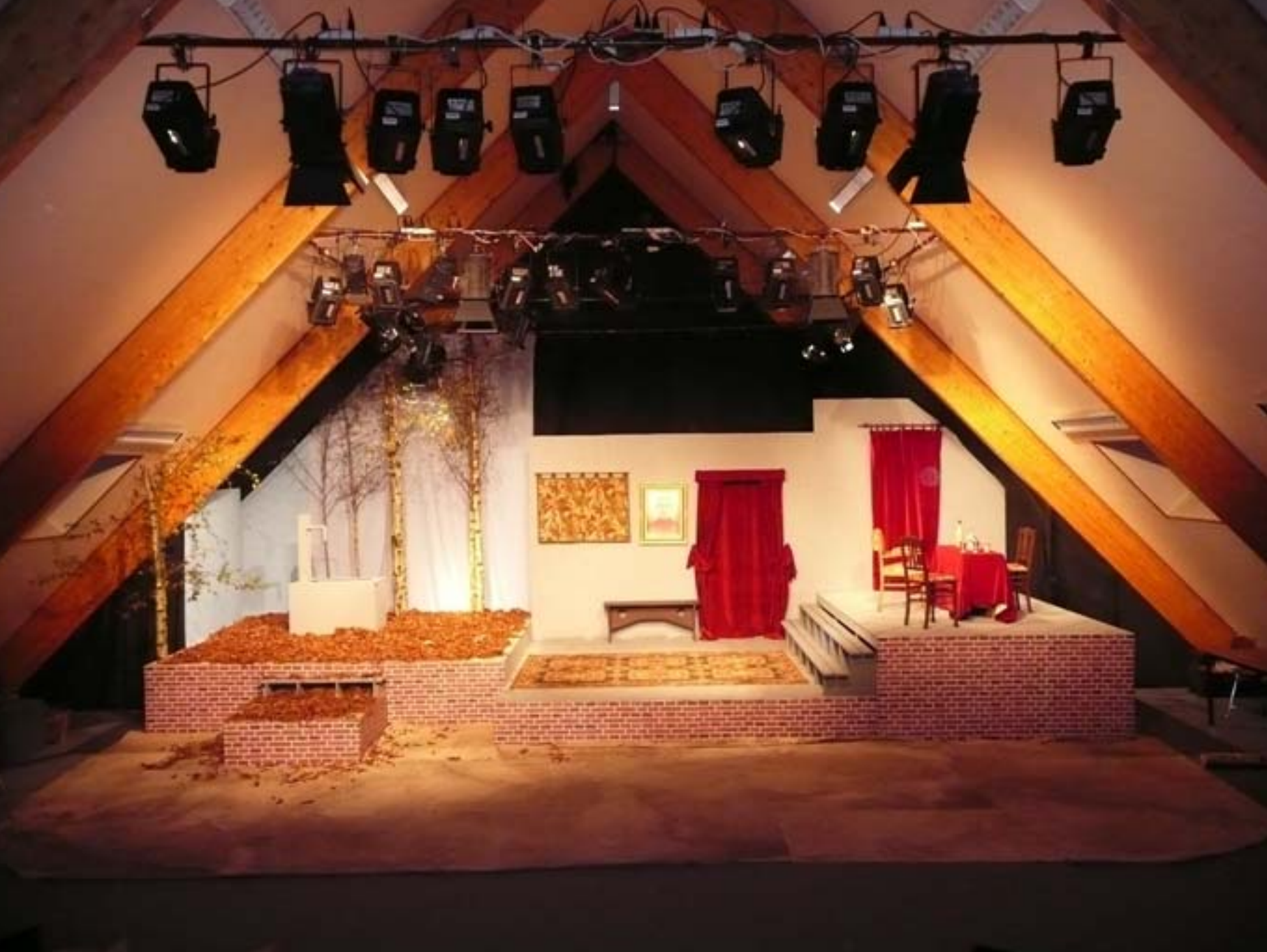
- 2 hoofdmicro's aangesloten op UHF verzenders (op batterij)
- oortjes aangesloten op 10 UHF ontvangers (op batterij)
- Oplader voor batterijen
- Camera voor werkopname van de opvoeringen
- TV scherm en aansluitingskabels met de camera

Hoe te beschrijven?

- twee verschillende vaardigheden bij éénzelfde persoon:
 - de visuele aspecten omzetten in woorden
 - die woorden (live) uit te spreken

Voorbeeld van een inleiding

- Extrakt van de inleiding van « On ne badine pas avec l'amour » van Musset (ATPCSM, nov. 2008) – vertaling: Myriam Roeland

2.3. De piloot vorming AD voor toneel in 2007-2008 in België (1)

Vooraf

Ervaring met blinde en slechtziende personen

- Jean-Pierre Lhoest - EBU Eurogroup

Eerste ervaring met AD

- Euro Vision : Marcus Weisen en Louise Fryer in de UK
- Euro Tactile : Hoëlle Corvest en Christian Bessigneul in Parijs

Ontmoetingen

- Martine Renders – Rideau de Bruxelles
- Project Equinoxe : Museum van Schone Kunsten - Marie-Suzanne Gilleman

2.3. De piloot vorming AD voor toneel in 2007-2008 in België (2)

Kijken naar wat de anderen doen

- Europees seminar in Guildford
 - VocalEyes
 - Veronika Hyks
- Frankrijk
 - Accès Culture (opgenomen AD's)
 - AVH (live AD's)
- Litteratuur
 - Heel weinig specifiek over toneel

2.3. De piloot vorming AD voor toneel in 2007-2008 in België (3)

Ontwikkeling van het project : teamwerk

- ABCD – Elia – ONA
 - ABCD
 - Het Eliafonds – Koning Boudewijn Stichting
 - ONA : Oeuvre Nationale des Aveugles
- AD comite samengesteld uit 4 blinde of slechtziende personen
 - 3 Franstaligen, 1 Nederlandstalige
- Cédric Juliens : professionele toneelspeler en pedagoog
- Aline Remael

2.3. De piloot vorming AD voor toneel in 2007-2008 in België (4)

Ontwikkeling van het project : teamwerk

- 12 audiobeschrijvers in vorming : 3 verschillende achtergronden:
 - 3 jonge professionele toneelspeelsters/speler
 - 2 studenten in vertaling
 - 7 amateur toneelspeelsters of amateurs van toneel
- Amateur toneelgezelschappen en professionele theaters
 - Amateur toneelgezelschappen : ATPCSM - L'Étincelle - La Crécelle - C. La Joie - Les Trouvères - Les Copains d'abord - Comedia 77
 - Professionele theaters: Les Martyrs - Théâtre National - Rideau de Bruxelles - Théâtre du Parc - Karreveld

2.3. De piloot vorming AD voor toneel in 2007-2008 in België (5)

De vorming : door Cédric Juliens, professionele toneelspeler en pedagoog

- 12 Franstalige audiobeschrijvers
- 50 uur vorming voor en tussen de live AD's van opvoeringen
 - Sensibilisatie tot het visueel handicap
 - AD van extracten van Belgische toneelstukken op DVD
 - Vademecum (in de maak)
- Audiobeschrijving van 13 toneelstukken : eerst in groepen van 4, dan 3 en dan 2

AD financiering

- opleiding en aankopen van een eerste set materiaal: Elia Fonds
- wat meer materiaal en verplaatsingskosten voor de volgende 2 jaar: Beeckman Fonds

AD “klanten”

- Promotie bij de visuele gehandicapten en de blindenorganisaties sinds 10/2008
- Gemiddeld 5-6 visueel gehandicapte toeschouwers
- Meestal in Brussel maar ook in heel Wallonië

AD team

- 12 Franstaligen
 - hebben een basisopleiding in AD
 - **verzekeren dit seizoen de AD van 20 toneelstukken (45-50 opvoeringen)**
- 2 Nederlandstaligen
 - zijn momenteel in opleiding

Kenmerken van (Franstalig) AD voor toneel in België :

- AD voor toneel gebeurt
 - op initiatief van de wereld van amateur toneel
 - met samenwerking van blindenorganisaties
 - met samenwerking van professionele theaters
- AD voor toneel heeft een artistieke leiding

De doelstelling van AD is om bij de blinde of slechtziende persoon een **artistieke emotie** te laten ontstaan.

- AD voor toneel is momenteel vrijwilligerswerk
- veel AD's door middel van een camera – TV verbinding
- gastvriendelijkheid (halen bij bushalte bijv.)
- gezelligheid – “convivialité” (toon)

AD is werk achter de schermen.

Zoals een goede vertaling vloeiend en duidelijk overkomt, zoals een goede make up, een goede verlichting of een goede regie onzichtbaar moeten blijven: de kunst van de audiobeschrijver is zichzelf weg te cijferen.

- Verspreiden van de AD
 - Meer visueel gehandicapte toeschouwers
 - Betere verspreiding over het land
- Nieuwe opleidingen
- Meer materiaal
- **Structurele financiering** :
 - logistiek
 - vergoeding van de audiobeschrijvers